

PEST, csütörtök, március 21-kén, 1861.

I. évfolyam.

12-ik szám.

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhoz hordással, v. vidékre bérmentesen megküldve:

Félévre 3 frt. o. ért.
Egész évre 6 „ „

Előfizethetni a szerkesztőség s minden cs. kir. postahivatal, s minden könyvkereskedőnél.

Hirdetmények ára:

2 hasábu petit sorért, egyszeri hirdetéssel
10 kr., többszöri hirdetéssel 7 kr.
osztr. értékben.

Megjelenik minden **csütörtökön**.

Felelős szerkesztő s kiadó-tulajdonos:

Dr. Rokonstein Lipót, rabbi.

(Szerkesztői iroda: Király-utca 3. sz. 3. emelet.)

PEST, 1861.

BOLDINI RÓBERT KÖNYVNYOMDÁJA.

(Ötpacsirta utca 16. sz.)

H I R D E T M É N Y E K .

Hogy szent célunknak megfelelhessünk, és a hazafiság, vallásosság és testvériség ígéit minél nagyobb körökben hirdessük, valamint hogy, az országgyűlés megnyitásával mód nélkül szaporodó tárgyhalmaznak elegendő tért adandók, lapunkat hetenkint **kétszer** is adhassuk ki, ezennel az **ár felemelése nélkül** megnyitunk egy negyedévi Aprilis 1-től Junius utolsó napjáig, és egy háromnegyedévi Aprilis elsejétől December végeig tartó előfizetési időt. Negyedévre a díj 1 frt. 50 kr., $\frac{3}{4}$ évre pedig 4 frt. 50 kr.

Számos előfizetésekre kéri fel az izraelita és keresztény feleket

A „Magyar Izraelita“ szerkesztősége.

Alulirt ajánlkozik, kised izraelita leánykákat saját lakásán kiseddóvási modor szerint 2 frtnyi havi díj mellett tanítani.

Vörös Eszther, *)

Lipótváros, Hajnalutca 4. sz.

C S Ő D .

A Duna-Szerdahelyi héber tanodánál egy tanítói állomás 500 frt. o. ért. évi díjjal megürülvén; az ezt elnyerni óhajtóktól főképen kívántatik: hogy a magyar nyelvet alaposan értsék, hogy abban mind írás- mind beszédben célszerű oktatást adhassanak; azonkívül a héber és német nyelv alapos tudása is föltételeztetik.

Folyamodók sajátkezüleg irt kérvényüket a mellékelt hiteles bizonyítványaikkal, az eddigi sikeres működésökről és erényes életökről f. évi april 2-áig az alulirt tanodai előjárósághoz bérmentesen bekülden; el ne mulasztják. Nős tanítók, kiknek nejei a kézi munkában elegendő ügyességet bírván, hogy abban sikeresen oktassanak, elsőbbséget nyernek, s nejeik 150 frt. o. ért. évi díjra számolhatnak.

D u n a - S z e r d a h e l y , aprilhó 13-án, 1861.

Abeles Adolf.

Megjelent: „**Izraelita vallásos énekek** a nyilvános isteni tisztelet, az iskolai és a házi áhitat számára. Imakönyvvé rendezte s zenével kiadta Friedmann Mór a pesti izr. község főkantora. Magyarította T a t a y A d o l f.“ Kapható Löwy M. E. fiánál Királyutcán; Nathan J.-nál Váciuton; vagy a kiadónál, Dohány-utca Kassovitz-féle ház, 2. emelet. Ára 60 ujkr.

*) Ajánlhatjuk mint irónőt s elismert nevelőnőt.

Szerk.

MAGYAR IZRAELITA.

A felekezetestesség mótelye.

Montesquieu a viták okairól értekezvén, azt állítja, hogy ezek nem a külön gondolkodás- s következtetésmódban, mint inkább a tárgyak különképi összemlélésében keresendők: minden ember a maga pápaszemén át látja a dolgokat.

Erre egyik szellemdús azt jegyzé meg: Annál sajnosabb, hogy sokan pápaszemen néznek, mit nélkülözhetnek, s akkor majd a tárgyakat nem ferde színek, hanem tiszta valóságukban ismernék meg.

Igy állunk a felekezetestességgel!

Minekutánna a keresztényelem elterjedt s erősült, vezérei azt pápaszem gyanánt illeszték az európai államok orrára. Hogy e pápaszem ferde nézponot kölcsönözött a tárgyaknak, s szülője lett annyi nyomor s boldogtalanságnak, ezt a történelem mind egyik lapjára véres betűkkel írta.

„Ein Blutstrom — azt mondja Börne: — fließt durch achtzehn Jahrhunderte, und an seinen Ufern wohnt das Christenthum.“

De fájdalommal kell leginkább mi zsidóknak tapasztalnunk, hogy még e jelen század vezérei s államférfiai, kik annyira fázdoznak az eszméket tisztára rostálgatni s ösfényökben előderíteni, vagy szilárd akarat vagy elegendő bátorság hiányából, nem mer-

ik ama pápaszemet egyszerre lerántani s teljesen elhányni.

A vallásos türelmet s valamennyi felekezetek törvény előtti egyenlőségét mint Montalambert a francia, úgy a hazánkbeli kereszténység egyik leg tudósabb férfia Danielik korszerű, illő s üdvösnek elismerék. Azonban az állami fogalomnak régi keveréke s vegyítése a vallással még mindig fennáll. Ne csoda tehát, hogy ezt még mások is érzik. Így halljuk, hogy Trefort Ágoston s Jókai Mór követjelöltsége ellen a vallásfelekezet ürügye alatt agitáltak. Közlönyeink ezen méltán botránkoznak ugyan, de át nem látják vagy átlátni nem akarják, hogy míg törvényeinkben a bevett vallásfelekezetek előfordul, míg az egyenlőségénél a felekezetestességre általán tekintet nem leend, míg a vallás az államtól teljesen el nem szakittatik, míg a sötét korok amaz átkos növénye: a felekezetestesség, gyökerestől ki nem irtatik: addig ez majd mindig előbú, s felcsiráz s lehelli mérgét egész környékébe.

Mondassék ki — miként író a magyar izraelita 1860-ik évben — című röpiratában már megjegyzé, — mondassék ki, hogy a társadalom, s mi abban ember s ember közt történik, mi a külvilágot, mi közösen a társadalom javát illeti, tisztán világi s polgári; a vallás pedig csupán az egyéné, egyéni meg-

győződése szerint érzelmi világát, mennyországát áthatja, s mint isteni kifejezés Isten házába való. Ily derült és szende világosság előtt minden vádaskodás, vitatkozás, ellenkezés s ellenszenvnek egyszerre vége fog szakadni.

A zsidók jelen állása az európai nemzetek között, különös tekintettel Magyarországra.

(Folytatás.)

Ez való sorsa Jákob ivadékainak, kik a világot földi bálványok léleknyűgző karjaiból kiszabadíták, s azt az ég egyedüli urának visszaadák, azok e bűnökért (?) az „ég urának szolgái“ által máglyára kárhoztattak! Egyetlen egy kincsök maradt még csak ősi nagy gazdaságukból, varázshatalmu kincs, őket a vész óráiban az elmerülésből mindig megóvta s e kincsök: — vallásuk. Hogy azt az irigység, gyűlölet és rossz akarat egyesített törekvései ellen megóvhassák, önnön magokról le kellett mondaniok; kivetkőztek ősi jellemükből, apáik erényeiből, s hogy ezt tették, gyűlöletké lőnek ott, hol vérpadra nem hurcoltattak; gunyos megvetéssel tekintettek az elfajzott nyomorékra, bár e nyomoru testben a legfenségesbb szellem lakozék. . . .

De szétoszoltak már a sűrű, villámterhes fellegek! Eltűnt a bús, rideg éjszaka, s egy újabb kor nyájas hajnala dereng a mindinkább tisztuló láthatáron. E hosszú, zivataros századok roppant változásokat szültek az összes emberiség viszonyaiban úgy, mint az egyes nemzetek életében. És mily egészen másképen nem tűnik elénk ez újabb hajnal játszi fényénél a világ belső alkotása, mint mikor a vértáplált máglyák kisérteti lángja világítja azt?

Főlszabadulván a rájuk oly zsibbasztólag ható terhes nyüg alól, a zsidók ismét magokhoz tértek; előléptek magányos visszavonultságokból, s ismét a világ emberei lettek. A sors szétszórta őket az egész földön, s így közös hazával nem bírván, nem z e t t é l e n n i m e g s z ü n t e k. Működésök tehát saját nemzeti irányu többé nem lehetett. Érezték azt, de a keserű tudat őket mindazáltal a tett teréről le nem szoríthatta; s ha többé tetteik által saját nemzetök,

saját hazájok fényét és boldogságát nem eszközölhetők, működésök ezentúl azon nép s azon ország érdekében és szellemében történt, hol új testvéreket, új hazát leltek. Így azon kapocs, mely őket amavval már egybefűzte volt, mindig szorosabbá lőn, s ha ezelőtt külsőleg már egybeolvadtak a nemzettel, az most bensőleg is történt.

Bárhol nyitattott tér számukra — akár szellemi akár anyagi körben — törekvésre, buzgalomra és tevékenységre nézve akár kivel versenyezhettek. — Érejkök, tehetségök és érdemök tudatában kiléptek már most szenvedőleges állásukból, s harsány szózattal visszakövetelék a tőlök oly rég megtagadott emberei jogot.

És e követelésök jogos, e követelésök szent: illeti őket, mint szabad embereket; illeti mint érdemszerzett polgárokat; illeti mint honfiakat.

Sok nemzet belátá e követelés jogos voltát, s megadá azt, a mivel tartozék. Nemzeti különbség nem létezik tehát többé ama nemzetek s a kebelőkben lakozó zsidók között, hol a felekezetestesség sorompói le vannak döntve; ki ne mondaná az angol zsidóról, hogy ő született angol, vagy a franciáról, hogy francia, az olaszról hogy olasz? Csak a magyar tagadta meg mindeddig testvéri jobbját a zsidótól, csak a magyarországi zsidó nem magyar, hanem — zsidó!

Kérdjük, van-e helyes alapja annak, hogy a zsidókat itt még mindig idegen nemzetnek tekintik? Ha az előbbi századokban a nemzetiségi differencia szolgált alapul a zsidógyűlöletnek, azaz újabb időkben nem létezik többé. Mert ha harcolt a magyar, ott küzdött oldala mellett a zsidó is; nemzetgazdászati téren a zsidó sem a legutolsó; s hány magyar tagot nem tud már a kereskedői kar felmutatni? — Ha tehát az ok megszűnt, mért ne szűnjék meg egyszermind az eredmény is?

Feleletül erre azt vetik ellenünk: „Nem azért neheztelünk mi a zsidókra, mert külön vallási szertartásaik vannak; nem is azért, mintha lényegökben megrovandó tulajdonokra, vagy erkölcsihiányra akadnánk; hanem azért, mert mindenben csak önérdek után indulva, honfiai kötelességüket tenni elmulasztják, s míg testvéreik más országokban teljesen azon nemzet fiaivá lesznek, melynek körében meghonosultak, ők nemesak, hogy hozzánk nem

símulnak, sőt még azon elemhez csatlakoznak, mely elem már a merseburgi s augsburgi gyászos napok óta, szívünkben csak a legkeserűbb érzelmeket költheti.“

E vádak egyrészt alaptalanok, másrészt ha igazak volnának is, legkevésbé sem bírnak elegendő érvénnyel arra sem, hogy a magyarok magatartását és eljárását a zsidók irányában teljesen igazolhatnák.

Azt követelik ugyanis a magyarok a zsidóktól, hogy ők ne németül, hanem magyarul beszéljenek! Ezt követelniök jogukban áll, ezt okszerűen kívánhatják is! — Mert ha az angol, franci, olasz etc. zsidó angolul, franciául olaszul etc. beszél, mért ne beszéljenek hát a magyar zsidók magyarul? — De hogy ezt nem teszik, abból még sem következtethető az, hogy ők magyarokká lenni nem akarnak; mert hogy ők a német nyelvet szükségszülte kényszerűségből, nem pedig a germanizmus iránti különös hajlamoknál fogva beszélnek; valamint, hogy a magyar nyelvnek nem tudása nem az ő hibájából történt, azt következő vizsgálatunk folytán tisztán látni fogjuk.

Arany László.

(Folytatás következik.)

1848 és a zsidók. Viszhang Erdélyből.

Az 1847—8-ki törvényekben foglalt politikai jogmalasztok, a mennyiben az alkotmány sorompóin kívül állott néposztályokra vonatkoznak, csak is a bevett vallásokat követőkre alkalmazhatók.

Tudjuk azonban, hogy a zsidó vallás 1848 évben a bevett vallások közé nem tartozott s csak türt vallás vala.

Ebből pedig azon természetes következés foly, hogy a zsidók az említett törvények jogkedvezményeiben nem részesültek, s minthogy „on revient toujours a son premier amour,“ az az a nép egyhangulag a 48-ik jogállapotot kívánja s követeli vissza, máig sem részesülnek azokban.

És még is egyedüli fénytornyunknak, biztos kiindulási pontnak s alapnak kell tekintenünk az 1848. törvényt.

Ezen látszólagos anomaliát meg fogom fejteni.

Az 1848. évi törvények a közös hazasabadelvű pártjának legdicsőségeseb vívmánya.

A szabadelvű párt felvilágosodott és a nép minden rétegei érdekeit nagylelkűen felkaroló elveivel pedig semmikép sem fér össze, hogy legyen a hazában egy néposztály is, a mely természetes és Istentől bölcsőajándékkép nyert jogoktól megfosztva legyen.

A szabadelvű párt népboldogító programjában logice bennfoglaltatik a zsidók egyenjogúsága. Ha tehát az 1848-ki törvények in integrum visszaállítatnak, a kormány a szabadelvű párt kezeibe lesz fektetve, ez pedig már elvénél fogva is felszabadítandja a zsidókat azon korlátoktól, a melyek között jelenleg sinlenek.

A zsidók lelkeik mélyéből fájlalhatják, hogy az 1848-iki törvények alapjára hazánk alkotmánya nem fejlődött tovább.

Ha ez történt volna, mi már regóta nem ismerünk azon lealázó sorompókat, a mik lelkünk s érzésünk nemesb lelkületét bénítják.

Nem is léteznék oly mértékben a zsidóság ellen táplált ellenszenv s idegenkedés.

Nekünk tehát igen-igen sokat ártott a közelebb lefolyt szomorú emlékezetű 12 év és az ebben létezett alkotmányellenes kormány.

Mert nem elég az, hogy az alkotmányos élet elfojtása által akadályt gördített igazságos jogaink kivívásában s elérésében, még azon csekély jog megadása által, a melyet már egyszer birtunk, s a mit elvett azért, hogy ismét adja, és a mit mi igen csekély részletfizetésnek tekintünk, szította ellenünk az ellenszenvet, mivel e hazában eddig nem bírt politikai jogokat csak az országgyűlés közreműködése által engedhet a kormány.

Ennélfogva mi azon alkotmányellenes kormánytól nyert csekély jogokat, mint fait accomplit kívánjuk tekinteni, a melynek szentesítését és bővítését a legközelebbi országgyűléstől bizton várjuk.

Addig is sziveink legerősb vágyaival óhajtjuk, hogy az 1848-ki jogállapot üdvösségéről felülről és alólról annyira meggyőződjenek, hogy ez szolgáljon a haza alkotmányos élete tovább fejlődésének kiindulási pontjául — mert a mint fentebb kifejtettem: a zsidóságra nézve 1848: hic Rhodus hic salus!

Fischer Lajos,
jogtudor.

Székesfehérvár, 1861. marc. 17.

Mig e soraim napvilágot látnak, addig az egész hazában, az april 2-án megnyitandó országgyűlésre küldendő képviselők meg lesznek választva. Az eddigi választások után itélve, kétségtelenné válik, hogy a nemzet a jövő országgyűlés nagy fontosságától át van hatva, mert a közbizodalom által többnyire oly férfiakat látunk fölkarolva, kiknek multja elegendő kezességet nyújt a jövőért, s kikiről a nemzet föl van jogositva reményleni, hogy a h a z a e válságos pillanatában, a reájok váró nehéz feladatnak minden tekintetben meg fognak felelni.

És ezen fontos, a nemzet létele felett határozó hongyülésen, mely Szalay László jeles történetirónk és Pest városának egyik érdemdús követe szavai szerint, tolmácsa leszen a humanitás, a műveltség és haladás minden aspirációjának, Magyarországbán Mózsessvallást követő, a négyszázezret megközelítő lakosai sem közvetlenül sem közvetve nem lesznek képviselve. Nem kétlem — lesznek többen — kik megfelejtkezve a körülményeinkre alkalmazható „non semper quid juris, sed quid consilii“, és „summum jus, summa injuria“, arany mondatokra, és egyedül az 1848-diki V. törvényeikk 2-ik §-ára hivatkozva, ezen felszólalásomat idő előttinek, sőt talán tolakodásnak fogják nevezni; de megvallom egy kissé különösnek tetszik, hogy az alatt, míg a szomszéd Horvát- és Tótországbán, hol ugyanazon törvények uralkodnak, a zsidók megyebizottmányi tagok lehetnek, sőt mi több Bécsben, ugyanazon Bécsben, hol még néhány év előtt a zsidók számára külön „Judenamt“ létezett, hogy a legszemtelenebb és legdrágább „polizeidienerek“ üdvös hivatásukat amúgy „sans géne“ végezhessek, Bécsben mondom a legközelebbi városszervezésnél, a zsidóknak a választási és választhatási jog megadatott, sőt eddig már többen a községtanácsba is meg lettek választva: az alatt Magyarországbán, a jogegyenlőség hazájában, hol a különféle nemzetek és hitfelekezetek érdekei kielégítését halljuk emliteni, a zsidók ez óráig minden politikai jogtól megvannak fosztva. Ők, kik az 1848-diki függetlenségi hareban ezrenként tódultak a szabadság, testvériség és egyenlőség zászlói alá, és midőn a csatatéren elhulltak, még utolsó imájuk e szent háromság diadaláért volt, mert ki is tudná a szabadságot annyira megbecsülni mint ők, kik ezredeken át hordozák a rabság nehéz bilincseit; —

kik lehetnek a testvériség eszméjétől annyira áthatva mint ők, kik minden lépten nyomon méltatlan bánásmódban, legfőlebb szánalomban részesülnek; — és ismét ki óhajtaná az egyenlőséget jobban, mint ők, hiszen utolsó eselédjük minden pillanatban felsőbbségét érezteti velük; és midőn azon elveket, melyekért vagyónukat és életüket áldozák, a szenvedés és nyomatás hosszú évei után diadalmaskodni, és a haza minden fiaira egyaránt kiterjesztve látják, egyedül ők azok, kiken a szolgaság, lealázó járma még folyvást nehezül, mert e haza minden népei közt egyedül ők azok, kik még az alkotmányosság sáncain kívül állanak, ők azok, kik épen e kivételes helyzetüknél fogva a miveletlen tömeg gúnykacajának és önkényének vannak kitéve, és ha, mint a napokban a székesfehérvári megyebizottmányi gyűlésen történt, melyet néhányan közülök meglátogatni akartak a végett, hogy talán lesz ott valaki, ki az elnyomottak érdekei mellett fölszólal, az alkotmányos megye hajduja ezen szavakkal utasítja ki a tereméből: „takarodj, zsidónak itt nincs helye.“

Kedves hitsorsosim! Ielkem mélyéből megvagyok győződve, hogy azon érzést, mely engem e sorok írására késztetett, october 20-ika óta minden magyarországi zsidó velem együtt ezer meg ezerszer átérezte, nem is fogtam volna sajtó sebeink fölfrítéséhez, ha egyuttal egy indítványt nem akarnék önök becses figyelmébe ajánlani: mindazon választó kerületben, hol zsidó község van, neveztessek ki egy küldöttség, a hol pedig csupán egy zsidó lakik, menjen ő egyedül az illető megválasztott képviselőhöz, és kérje fel az emberiség és közvélemény nevében, hogy igazságos ügyünket pártfogása alá vegye; mondja meg neki, hogy az országgyűlés megnyitásával, a nemzet szentélye ajtaja előtt négyszázezer ember áll és bebocsáttatást kér, ki mint rab nem kíván élni többé szégyenül a nagy világ előtt, ki emberi jogokkal fölruháztatását nem kötött szerződések alapján ugyan, de a legszentebb és soha el nem évülő törvény, a természet törvény nevében kéri, jelentse ki neki fájdalmas érzetünket a felett, hogy mi, kik mint akármelyik más vallásfelekezet, a nagy magyar nemzet kiegészítő részét képezzük, kik boldogulásunkat egyedül e hon fölvirágzásában leljük, kiket anyagi és szellemi érdekek kapcsolnak e honhoz, kik örömünket és bánatunkat vele megosztani, sőt ha a körülmények úgy kívánnák, ismét utolsó csepp vé-

rünket érte fölládozni készek vagyunk; — és dacára mind ezeknek, mi mégis csak e hon mostoha gyermekeinek, törvényen kívül álló páriáknak tekintetünk. — Kösse szívére, minden erejével oda hatni hogy czen kivételes, zsidbasztó és szégyenítő helyze, tiünk mi előbb megszünjék; — és hogy ha mi minden áldozatot szivesen hozunk, melyet a haza fölünk igényel, viszont követelhetjük, hogy azon jogokban részesíttessünk, melyeknek élvezésére mint emberek jogosítva vagyunk, és melyekből minket csak egy óráig is kizárni, nemesak a mi érdekünkkel, hanem a nagy és lovagias magyar nemzet érdekével meg nem fér.

Dr. Ligeti.

Iskolai és nevelési ügy.

Eger, martius 16. 1861.

Tiszt. szerkesztő úr! Az iskolai és nevelési ügy egyik főcikke levén becses lapjának, — én is bátorodom, gyöngye erőmmel tisztelendő urat a helybeli izr. főelemi iskolával megismertetni.

A tanítói testületet nálunk négy egyén képviseli; és pedig:

a) a IV. osztályt K . . . r úr, ki egri születésű, azon kívül művelt ember levén, hivatásának buzgón felel meg, azaz felelt meg, mert már hetek óta betegesen sinlődik.

b) A III. osztályban R . . . l úr tanít, ez igen hazafias magyar ember, ehhez járul még, hogy a nevelésben már tapasztalt. Tanítványai valóban jelképezik tanítójukat; osztályában alig lehet egy német szót hallani, de mint hallom, nem sokára elhagyandja az iskolát, miért? nem tudom. Ily férfiakért valóban kár!

c) A II. és végre az I. osztályt egy testvérpár vezeti, mindkettő járatlan a magyar nyelvben, csak-hogy amaz szorgalma által oda viheti, hogy nem sokára magyarul beszélhet ugyan, de hogy rövideden képes lenne hazánk nyelvén tanítani kétségbe vonom. — Az utóbbiról pedig bátran kimondom, miszerint képtelen itt sikeresen működni, s nem is közénk való; ezt azzal okadatolom, hogy az iskolában megtiltja tanítványainak, hogy magyarul beszéljenek. Már pedig mink nem azt akarjuk, hogy a sar-

jadék, kinek szájáról iskola beléptével csak magyar szót hallhatni, itt németté váljék, sőt inkább, hogy az anyatejjel beszívott magyar jelleme még inkább szilárduljon; hogy pedig ezt elérhessük, magyar elemi tanítóra van szükségünk.

Az iskola gondnokai: Dr. Schönberger úr, általában elismert hazafiusága és jótékonyágáról, melynek gyümölesével sok szükölködöt eláraszt, továbbá Deutsch M. úr—valódi gyöngye Eger izraelita lakóinak — régen föllismerték már e csorbát, de részint foglalkozásuk, még inkább azon viszály, mely helybeli hitsorsinkat két pártra osztatja, okozá annak eddigi helyre nem hozását.

Eredménye a fent említett pártoskodásnak még az is, hogy a tanítók, egymás ellenségei levén, az egyik a másik ellen működik; ez azt fogja létre hozni, hogy az iskola rövideden fölbomlik, már is hiányzik a IV. osztály, de nem tanítójuk betegsége okozá azt, mert a többi tanító urak teljesen betölthették volna — egymást kölesönösen föltváltva — annak helyét. — Már pedig e fiatal gyermekek, ily korán elragadtatván szent nyelvünk tanulása és hitünk szoros követésétől, várhatunk-e azokból valaha oly férfiakat, kik hitünk oszlopait rendíthetlen erővel fenntartani és támogatni fogják? ?

Mert keresztény iskolába jutván, hittani tanításuk hetenkint csak egy órára szorítkozik, s e tanítás hogy minő, eléggé élethűn mondotta egyik tisztelt levelezője. „No de zivatar után tisztább a lég.“ Adja Isten hogy itt is szünnék már a viszály, mert bizony csak egyesült erővel — *viribus unitis* — érhetjük el célunkat, hogy fiaii legyünk szeretett hazánknak, ne pedig idegenek.

Orenstein Jakab.

Gyász hí.

A szabadkai izr. község előljárói sajtó szívvvel jelentik elvbarátiknak azon csapást, mely őket f. hó 17-én estvéli 6 órakor n. tiszt. **Hirsch Lippman** főrabbinak, illetőleg 28 hosszú évek sorozatán át hű lelki pásztoruknak kora 56 évében a halandók sorából kimulta által érte: — A vallásos férfinak vesztességét nejjén és számos kiskorú ivadékán és rokonain kívül kesergik leginkább községünknek szegényei árvái és özvegyei, kik benne nemesak a vigasztaló elki atyát, hanem a szószékrül könyörületre mindig

buzdító ügynökét is vesztették. Holt tetemei f. hó 19-én délután 2 órakor az izr. sírkertben eltakarítottak. Békében nyugodjanak hamvai!

Tapolca tavasz hó 1861.

Könyvészet.

Beküldetett: Izraelita vallásos énekek a nyilvános isteni tisztelet, az iskolai s házi áhítat számára. Imakönyvvé rendezte s zenével kiadta Friedmann Mór, a pesti izr. község főkántora. Magyarította Tatay Adolf. A fordítás a jeles eredeti után sikerült; a zenét az ismert Fr. művész szerzős összeilleszté, kedvesen s könyvedén hangzó dallamai lélekemelők. Ajánljuk e kedves művet mindkét nembeli hitfeleinknek épülete s áhítatára.

Levelezések.

Pest, tavasz elő 20-kán.

Valamint a nemzeti színháznak — mint az egész nemzet fontos intézetének — minden jobb hazai lapban állandó rovata van, hol annak működése tárgyalatik és bírálatik: úgy a magyar izraelita-egyletnek — mint a magyar zsidók fontos intézményének — most, miután az alapszabályok már megerősítettek, szinte kellene legalább egy lapban állandó rovatának lennie, melyben a fontosabb végzése s a minden szombaton tartott előolvasások közhírré tétetnének. Hogy erre legalkalmasabb a „Magyar Izraelita“, az kétséget sem szenved — s ha nem csalódom, a főt. szerk. úr e tudósításoknak, melyek minden vasárnap az egylet titkára által volnának beküldendők, szívesen fog tért engedni. *)

E szombaton előolvasott: Gruber úr „történelmi eszmefuttatások“-at; Váradi úr Petőfi „Ledült szobor“-át szavalta; különös kiemelés érdemel Mezey úr cikke — pro és contra — nem annyira a szép előolvasást, mintsem velős, talpraesett tartalmát illetőleg. —

Az egylet működése fölött ezentúl, úgy hisszük már a titkár fog referálni.

H—n L—s.

*) Készséggel.

Szerk.

Híveim jogát kivívni ohajtván, a t. főbíró urnak, annak emberiségében és igazságszeretetében bízva, ezen ide zárt „Emlékirato“ átadtam, mire azt felelte: „Sajnálom, most már az összeírás bevezetett, legjobb akarattal sem tehetnék valamit önök javára; várjanak csak türelemmel, az országgyűlés bizonyosan a zsidókat felszabadítani fogja, és minden hazai és emberi jogban részesíteni.“ A követválasztásra és a szavazási képességgel bírók összeírtnak rendesen a zsidók kizáratásával.

Az irgalmas isten nem hágy azonban enyhítő vigasztalást hozott, mert azon este volt alkalmam a magyar zsidónak hazája iránti valódi szeretetéről ismét meggyőződni. Híveim érdemes s tisztos tagjai nagyobb része, az általános szeretett és tiszteletre méltó elnök Löwentritt Lipót orvos urnál összegyűlekezett, hol a helybeli ifjuság néhány vidéki ifjakkal szép házi táncvigaimat rendeztek. A vig mulatság közt, hol csak magukra szorítkozva valának és örvendezésükben idegen részt nem vett, igen szép felköszöntések történtek, különösen a haza javára s boldogságára, a magyarnak imája a „Szózat“ az ifjuság által énekeltetett buzgó ájtatossággal, és éjjél után 3 órakor e gyönyörű házi mulatság ismét a „Szózat“ ájtatos énekeltetésével s a haza javára hozott felköszöntésekkel zárattott. A többi között kitüntette magát tisztelt Herzels József kővágóórsi sebész urnak fia, ki az ifjakat, szükségességében, éltök feláldozására is felhivta, mi általános „Éljen“nel fogadtattott.

Ily lelkesedéssel hazája iránt, ámbár az őt vissza taszítja és gyermekei közül kitagadja, csak zsidó lehet, ki kisdedségétől kezdve a nyomoruságot tűrni, a gúny s csúf bánásmódot türelemmel viselni megtanulta, Isten szava szerint: (M. I. k. 4. 7.) „Ha jó, derék és érdemes ember akarsz lenni, tanuld meg a balsorsot eltűrni,“ és mint bölcsünk mondják: (Baba Batra 10 b.) „Mózesnek azon kérdésére: miáltal boldogulhat ismét Izrael népe? a türelem által felelé az Úr!“

Éljen az ily lelkesedett magyar zsidó!

Emlékirat.

Midőn mult évi őszhő 20-án szeretett Magyar hazánk szabadság csillaga felkelt, és a 11 éven keresztül tartott egyptomi sötétség közepén egyszerre világító napsugarak kitörték, és a teremő nagy szava „legyen világosság“ hazánkon bevalósult, — 350 ezer magyar zsidó keblébe is nagy öröm szállt, remélvén azt, miután századok óta itten lakik, számtalanszor, különösen az 1848-ki függetlenségi harcban — vére e haza szabadságáért folyt, a nagylelkű és nemes szívű magyar őt sem fogja a szabadság élvezéséből kizárni, sőt ő is mint a terhek s nyomorban, úgy a szabad jogokban is részt venni szavazási joggal felruháztatni fog. — Ezen reményben élt ő annál is inkább, mivel több nemes megye, u. m. Torontál, Arad, Somogy stb. ezt életbe lépteté az által, hogy az állandó megyebizottmányába több zsidó is neveztetett ki.

Csekély véleményem szerint ez törvényszerű is lévén, nem csak azért, mivel egyenlő teher, egyenlő jogot is igényel, hanem azért is, mert szeretett hazánkban a zsidó vallás dicsően uralkodó Árpád-család utolsó sarjáig nem tört — hanem törvényesen bevett vallás volt, az időben nemesak birtokjoggal, hanem méltóbb hivatalokkal is zsidók felruházva voltak. Ha később (1200.) a zsidók a törvényekkel visszaéltek, a keresztes harc által üldöztetvén, jogoktól is megfosztattak, így mint törtvallásuak tekintettek, az uralkodó fejedelemnek is bizonyos öszveget, mint türelmi adót fizetni köteleztettek; mégis, miután a haza ezen türelmi adót törvényes adónak soha el nem ismerte, ezt 1846. évben Pozsony városában tartott országgyűlésen megszüntette, úgy hiszem, hogy ez által a zsidók előbbi jogukba visszahelyeztettek, — vallásuk az által tört lenni megszünt, és törvényesen bevett vallásnak tekinthető; az 1848. törvény szava: „minden törvényesen bevett valláskülönbség nélkül“ a zsidó vallásra nem vonható, hogy azt kizárja, és így az minden hazai jogban „különbség nélkül“ részesülhet.

Reményem is, hogy a magyar nemzet, midőn szabadságáért harcol, keblében rabszolgát nem tartand, 350 ezer hű és áldozó magyar zsidó honfit, kinek vére 1848-ban a többivel a magyar haza szabadságáért nagy mértékben folyt, ki a 11 évi nyomoruságot egyformán viselte,

azt szabadságától, az ember legdrágább kincsétől meg nem fosztandja; az esztergami értekezletben a nemes Barkócy gróf úr által tett tanácsot követvén, azt nyílt karral keblére veendi, és 350 ezer embert, mint anyagi és szellemi nagy erőt, e fontos időben magától el nem taszítand.

Éljen az alkotmány! Éljen az egyenlőség!
Éljen a valódi szabadság!

Neuhaus Abraham,
ker. rabbi.

Székesfehérvár, marc. 10-én, 1861.

A helybeli izr. községnek f. hó 7-én a színházban tettes Zsömböry Ede főbíró úr elnöklete alatt tartott közgyűlésén a megbízott választmány által kidolgozott szervezési terv tárgy alá kerülvén, ezt t. elnök úr egy hathatás megnyitó beszédben a gyűlésnek ajánlá; előhozván, hogy oly egyének által készült, kik az egész község bizalmával bírnak, s kiknek becsületes jelleme, hazafisága s szabadelvűsége el van ismerve.

Azonban midőn azon pontokhoz értünk, melyek az istenitisztelet modorát alapítanak, a rabbi az úgynevezett orthodoxa pártjával óvást tön, s pedig oly csekély dolgok ellen, mik valamennyi csak félművelt izr. községekben már régen, úgy minálunk is több mint 20 év óta ki vannak küszöbölve.

A fentnevezett párt különösen kikelt azon pont ellen, miszerint: Ha netalán a jelen templomi rendszabályok felett vita keletkeznék, akkor egyedül a pesti új templomban bevezetve levő szokások szolgáljanak zsinórmértékül.

A rabbi itt annyira jött dühbe, hogy felejtkezve a vita alatt levő ügy szentsége, a maga állása komolysága, a gyűlés s ennek elnöklete tekintélyéről, a legaljasabb szidalmakkal illette a hazánkban levő első tekintélyű izr. lelkészeket; állítván, hogy ezek majd aláássák szent vallásunkat. (Ismét egy cseh-német civilizátor orthodoxa modorban!!! Szerk.)

E dühös kifakadás sajnos következményű lett volna, ha a tettes főbíró elnök úr erélyesen fel nem lép, higgadt s velős szavakkal előadván, miszerint ő is, bár keresztény, tudja, hogy nem minden községben egyenlő az istenitisztelet; bár — így érvényesíti

okos beszédét — bár Pesten egyik templomában sekima elhagyatják azért, a másik templombeliek mégis tekintik azokat zsidóknak, kik az elsőbe járnak; sőt rabbi úrnak állítása szerint az eddig divatozott szertartásokból egy hajszálnyit sem soha szabad engedni, rabbi úr mégis az esketést a templomban végzi, holott a komáromi orthodox rabbi az újságokban is ez ellen felszólalt. Ennélfogva csak azt láthatjuk, hogy rabbi úr állításaiban nem vallásosság, hanem önkény rejlik.

Az ilyen erélyes s okos felszólalásra a rabbi pártjával együtt megszeppenvén, az alapszabályok némi csekély módosításokkal elfogadtattak.

Volt arra öröm minden arcon, az ellenségeskedést üdvös egyetértés váltá fel, s a Szózat lelkesítő dallama mellett a két párt kezen fogva s baráti egyetértés közt szétoszlott.

* * *

Örvendenék, ha itt tudósításonkat bezárhatnánk, azon sz. igével: Mily kellemes, mily gyönyörű, ha fivérek békésen együtt tártanak!

De roszakarat megsemmisíté legszebb reményeinket, gyökerestől kiirtá azon édeni zsenge plántát, melyet köztiszteletű főbiránk ezen vallásköztség kertjébe ültetni fáradozott.

A rabbi t. i. e szombaton a szószékre állván, azt reméltük, hogy a béke üdvét fogja üdvözölni; de mikép családunk, midőn a rabbit dühöngeni, nem mint a sz. ige hirdetőjét, hanem mint szidalma-zót hallók, ki az előljárást, az egész községet, sőt a városi hatóság tekintélyét is sértette, úgy hogy az összes hallgatóság rémülésbe, majd ingerültségbe jött, s hogy botrány nem támadt, csak a hely szentsége s népünk higgadtságának köszönhetjük.

A rabbi azonban azért eregette dühét, mert szónoklatát (?) leköszönéssel végzé, miben a hallgatóság némi pótlékát leli előbbi boszankodásának.

A leköszönés nagy örömmel elfogadtatott, minek folytán a rabbi a hivatalára vonatkozó összes irományokat s a pecsétet az előljárásnak át is adta.

Lélekezünk szabadon, gondolván: majd az izgája közülünk távozik, a csend s rend helyre jó. Azonban ismét családunk! A rabbi nem akar távozni, sőt folytatja annyira izgatásait, hogy rábirta az orthodoxa pártot, miszerint a köztemplomból kiköltözködjék, s már is a rabbi lakásán tart magán istenitiszteletet.

Most fájdalom a község teljesen ketté van szakítva, s okozója ennek az, kinek hivatása volna a békét szaporítani; de ki a sz. vallás köpenye alatt a viszály átkos tüzét szítja.

Egyedüli reményünket mostan az alkotmányos városi tanács igazságos s erélyes eljárásába helyezzük, mely nem türendi, hogy keblében a konkoly mérges magra csinázzon s erősbüljön; nem türendi, hogy testének bár legkisebb tagján is a gyuladás beharapódzék, majd az egész testen elterjedhetne; hanem a kór okát eltárazandják, hogy gyógyuljon a ma betegtag, s óva legyen az egész test is.

r. — l. —

Baja marcius 21-kén 1861.

Főtisztelendő rabbi úr! Községünk korszerű haladása Tisztelendőséged előtt némileg ismeretes. Én e részben, ki már 18 év óta itt élek, kinek osztályrésül jutott az Ur kertében annyi éven át munkálni, és ki is a község tagja vagyok, nekem könnyű annak rajzát adni. Dicséretül mondhatni, hogy községünk üdvös és jótékony intézeteivel bármelyik nagyszerű izr. községgel vetekedik, van korszerű és igen esinos épült zsinagógája szint magyar felirással „Egyedül az istennek,“ bir jó felszerelt kórházzal; mostan újdön új legnagyobb kényelemmel ellátott fürdőháza egybekötve gőzfürdővel, van jótékony nőegylete, mely a legjobb virágzásnak örvend, továbbá van több évtized óta jó rendezett 4 osztályu iskolája, melyben a magyar nyelv még az utolsó évtizedben is mint rendes tantárgy-dacára Lemberger Orvos uram mindent germanizáló akaró törekedésének, gondosan ápolgatott, úgy hogy a tanoncok, kik a latin iskolába átmentek a legjobb előmenetet tettek, és minden osztályban az első közé soroztattak. Mit fog most orvos ur tenni? szépen leköszön, vagy kiteszik szűrét. *)

Manheim József.

(Vége következik.)

*) Helyszüke miatt, vége következik.

H o l d - M e z ő - V á s á r h e l y március 1-én 1861.

A derék Stern Ignác úr, volt igazgatónk, leköszönt, mert a közönség nem ismerte el tevékenységét a tanodai téren, de mi tanítók nagyon is belátjuk a fenn nevezett urnak lelkesültségét, és azért őtet nagyra is becsüljük.

Most nincs igazgatónk, csak úgy fejetlenül vagyunk, — miért is, most mindenki belé szól a tanodai ügybe, a kinek tetszik.

Kérjük tehát főtisztelendő szerkesztő urat a nevelés ügyében, méltóztatnék a bajt orvosoltatni. *) Annál is inkább kérjük, mert tudjuk, hogy itt a körülményeket ismeri, és a volt derék igazgatónk páratlan szorgalmát méltányolja is; mert csak úgy gondoljuk, hogy iskolánk a kor kívánalmainak így felelt volna meg rendeltetése céljának, ha a község előljárói Stern Ignác úr szavára hallgattak volna, mert abban az időben a nevelés is jobban virágzott, mint a mai körülmények közt.

Eléggé sajnós!

U n g a r M ó r,
tanító.

V á c, márczius 8-án, 1861.

Vallásbani érdekekben: „valamennyi izraelita testvér.“ — E bölcs mondaléknak egész valójában alapelvül kellene minden községnek szolgálni. Egyetértés és összetartás volt mindenkor az, mi által Izrael meggyőződését, vallását fentartotta. Ellenleg pedig, pártoskodás és egyetlenség az, mi által Izrael leselkedő elleneinek kezeibe esett. Testvéri egyetértés, testvéri összetartás, nélkülözhetetlen kötelék, mely minket magyar izraelitákat egygyé kössön. Most annál inkább, minthogy vallásunk és polgári jogaink elismeréseért törekszünk.

„Valamennyi izraelita testvér.“ Mily szép és kellemes, ha vérek békesen együtt laknak. Mely igen bántja szívetem hogy községünkre nézve, ezt nem mondhatom. Több mint egy évtized óta sóvárgunk egy a kor és szükség igényeinek megfelelő imaház után.

*) Megteszi azt az idő, reméljük, úgy is, és a belátás. Szerk.

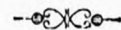
Szégyenpírral vallom, hogy jelenleg is még 1845-ben bérelt, és imaházzá átalakított helyiségben, vagyunk kényszerülve ajtatoságunkat végezni. Mindamellet, hogy Z. F. úr emlité, szombat- és ünnepnapokon az iskola egy helyiségében isteni szolgálat tartatik, imaházunkban az ajtatosak száma oly nagy, hogy csak az egészség kockáztatásával tölthetjük ott az imára igénylő időt. Óhajításink már a teljesülésnek indulának, és ime testvértelen civakodás gátolja.

Nem akarok, nem tudok bíráló lenni, de azt merném mind két pártnak ajánlani:

Ne így véreim! Minek a testvértelen civakodás, minek pazaroljuk tetterönket, midőn egyesülésre legnagyobb szükségünk van.

Községünk előkelőbb tagjai hozzák a békét ismét létre, a békét, mely Izrael községeiben legfőbb kellék.

r—p.

Vegyes közlemények.

— A varsói zsidó papság köriratot küldött a lengyel királyság minden zsinagógáihoz, melyben felszólítja Izrael fiait, hogy a szadagság idejének jöttét Istennek imával hálálják, és hogy magukat szorosan a lengyel nemzethez tartsák, mert: „alig szabad egy percre, már is papjai templomaiban hozzánk való szeretetről szólnak.“

— Egyet kivéve, az eddig hitvallomást szerkesztett követjelöltek mind kiemelték a teljes vállalás szabadságnak és jogegyenlőségnek szükségét.

— A „W. med. W.“ szerint a bécsi orvosi tanárkar Dr. Zeiszl docenset rendkívüli tanárnak indítványozta. Dr. Zeiszl egyike a legöregebb docenseknek, de eddig mivel hogy zsidó, tanárságra nem juthatott, noha több sokkal ifjabb keresztény e tiszteletre szert tett; remélhető, miszerint Schmerling államminiszter úr ezen, valamint több más tekintetben nem osztja Thun miniszterium gondolkozását.

— Zivuska Ferenc a „Debr. Közlöny“-ben szépen szól a zsidók egyenjogúsága mellett, kiemeli érdemeiket, különösen azon derék embereket, a kikből alakult a nagyváradi magyarzsidó község.

— Ennek ellentétéül a „Gy. K.“ vett fel egy épen nem különös szeretet által diktált cikket a zsi-

dókhoz, de a melyet teljesen igazságtalannak fájdalom nem mondhatni.

— Tegnap nyitattott meg a pesti második kath. főgymnasiumban a második félév. A volt tanári testületnek négy magyar tagjai által Majláth tárnok urnak benyújtott, s e lapokban is közölt indítványnak eredménye, ezen intézetnek teljes átma-gyarítása. Ft. Nagy Márton igazgató ur az egybe-gyült ifjuságot ünnepélyes beszéddel üdvözlé. Szavai, a tudomány iránti buzgóságtól és hazafiui ér-zelmektől áthatva, lelkesen megéljenzettek. Vég-re egy nyolcad osztályu ifju, Rozenberg Jakab, (iz-raelita) tanulótársai nevében rövid és velős beszéd-del nyilvánította hálaérzetét azon engedélyért, hogy a fiatalság ezentúl magyar irányu nevelés és oktatás-ban részesülhet. „P. N.“

— Az Izraelita magyar egyesület alap-szabályai megnyerték a hatósági jóváhagyást, és az egyesület f. é. April 7-én d. u. 3 órakor közgyűlést tartand.

Dr. Rózsay József pesti közkórházi főorvos, és az Izraelita magyar egyesület elnöke, f. hó 23-án jövő szombaton d. u. 5 órakor a Budapesti kir. orvosegyesület rendkívüli ülésében (Józseftér 8 sz.) di-eső emlékezetü Dr. Schlesinger Ignác felett emlékbeszédet fog tartani. — Figyelmeztetjük a ko-rán elhunytanak számos tisztelőit és barátit, hogy ezen-nel az emlékűnnepre tisztelettel meghivatnak.

— Kremsier lakosai Werner urat, az ot-tani izr. község előljáróját, a község tanácsba választá-ták. (Presse.)

— Bécsben Dr. Fischhoff híres hazánkfiának kivételképen meghívási jegyet küldtek a választásra, de ő visszaküldé azon megjegyzéssel hogy ő nem szereti a „kivételeket.“

— Türr István Kecskemét városához köszönő levelet intézvén, azt avval végzi: „Szóval a „divide et impera“ ellenében egyesítsük az ős hazának mi-n-den fajú és vallásu lakóit a tökéletes jog-egyenlőség és kiváltságtalan polgári szabadság szent zászlója alatt. Csak így lehet Magyarország nagy s benne boldog a nemzet. Ime ezt tanulják tehetségeink künn, oh vennének példát rajtuk a honfelek benn!“

— A hírneves Cremieux egy lengyel zsidóhon-fitól két levelet kapott a Varsóban történtek felől. Az elsőben hírül adja örömtelt lélekkel az összegyült földbirtokosok azon határozatának ünnepélyes kimon-datását, miszerint Lengyelországban többé nincs nemes, hanem egy nép, egy nemzet.

A másodikban azt írja: „Uj korszak virrad a zsidókra Lengyelországban még akkor is, ha, minn kétkedem, a császár nem hajlik a hozzá intézett ké-relmekre. Egy végtelen előnyü tény már megtörtént: a keresztények barátokztak a zsidókkal! Most már van hazánk, oszthatjuk annak örömeit, fájdalmait. Mindez nem volt nekünk eddig szabad.“

S z e r k e s z t ő i p ó s t a.

- Dr. F. L. úrnak Kolozsvárt. Megtörténend.
B. M. — Keszthelyen. Jövőben.
R. A. — Kaposvártt. A polemiának nem vagyunk barátjai, azonban önt védelmezni fogjuk a jövőben.
O. Gy. — Kúnszentmárton. Jövő számban.
K. S. — Vácon. Legközelebb hozzuk becses cikkét.
Dr. F. H. — Déván. Nagybecsü értekezése a jövő számban lesz.
S. B. — Keszthelyen. Majd látjuk a jövőben.
R. Zs. — Törtelen. Jövőben lesz.
B. Zs. — Kecskeméten. Lesz.

!!! Teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk !!!

A nyomda költözése következtében a lap elkésett.

Boldini Róbert, nyomdász.